

PLAN OCHRONY DLA ZAŁĘCZAŃSKIEGO PARKU KRAJOBRAZOWEGO

OPERAT ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

Łódź - Warszawa, 2025

Operat zagospodarowania przestrzennego:
dr hab. Dominik Drzazga
dr Dorota Sikora-Fernandez

Wykonawca prac:

Narodowa Fundacja Ochrony Środowiska;
ul. Erazma Ciołka 13, 01-445 Warszawa

ZESPÓŁ PARKÓW
KRAJOBRAZOWYCH
WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO

Plan ochrony dla Załęczańskiego Parku Krajobrazowego sporządzono na zlecenie
Województwa Łódzkiego – Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Łódzkiego
ul. Solna 14,91–423 Łódź

Fundusze Europejskie
dla Łódzkiego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Priorytetu FELD 02. Fundusze europejskie dla zielonego Łódzkiego, Działanie FELD.02.15 Bioróżnorodność, typ 4. Opracowanie, aktualizacja dokumentów dla obszarów chronionych lub wdrażanie ich zapisów, programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021 - 2027.

Spis treści:

1.	WSTĘP.....	5
1.1.	Cel opracowania wraz z ogólną informacją o Planie ochrony.....	5
1.2.	Metodyka i zakres prac.....	5
1.2.1.	Ogólne założenia prac nad Planem ochrony	5
1.2.2.	Metodyka i zakres prac w odniesieniu do zagospodarowania przestrzennego	6
1.3.	Zespół autorski	10
1.4.	Ogólna charakterystyka Parku.....	10
2.	OCENA DOTYCHCZASOWEGO STANU ROZPOZNANIA	15
2.1.	Ogólna charakterystyka stanu wiedzy.....	15
2.2.	Zestawienie dostępnego piśmiennictwa oraz ocena zasobów informacji pod kątem ich przydatności do potrzeb Operatu	17

Część I

Charakterystyka i diagnoza stanu

1. WSTĘP

1.1. Cel opracowania wraz z ogólną informacją o Planie ochrony

Operat zagospodarowania przestrzennego (dalej: Operat) jest jednym z sześciu operatów szczegółowych stanowiących wraz z Operatem generalnym dokumentację Planu ochrony dla Załęczańskiego Parku Krajobrazowego (dalej: ZPK lub Park)¹. Uwzględnia on kluczowe uwarunkowania środowiskowe, kulturowe i urbanistyczne, kładąc nacisk na konieczność integrowania działań ochronnych z potrzebami lokalnych społeczności oraz wyzwaniem przestrzenno-planistycznymi. Operat obejmuje analizę aktualnego stanu zagospodarowania przestrzennego, identyfikując główne kierunki zmian oraz problemy wymagające interwencji. Na tej podstawie formułowana jest część strategiczna, która określa cele ochrony przyrody, kierunki działań planistycznych oraz rekomendacje dla dokumentów planistycznych różnych szczebli.

Ustalenia zawarte w niniejszym Operacie stanowią będą merytoryczną podstawę do opracowania i przyjęcia uchwały Sejmiku Województwa Łódzkiego dotyczącej Planu ochrony dla Załęczańskiego Parku Krajobrazowego. Treść operatu pełni zatem funkcję rozwinięcia, uszczegółowienia oraz uzasadnienia projektowanych zapisów planistycznych, które znajdą odzwierciedlenie w akcie prawnym uchwalanym przez organ samorządu województwa. Należy jednak wyraźnie zaznaczyć, że finalne brzmienie dokumentu przyjmowanego przez Sejmik może różnić się od propozycji przedstawionych w niniejszym opracowaniu. Zmiany te mogą pojawić się w wyniku przeprowadzonej procedury opiniowania, uzgadniania oraz konsultacji społecznych, stanowiących integralny element procesu legislacyjnego. Szczególnie istotne modyfikacje mogą dotyczyć takich obszarów jak: identyfikacja zagrożeń przyrodniczych i antropogenicznych, zakres oraz charakter proponowanych działań ochronnych, typologia i forma zastosowanych narzędzi ochrony przyrody, a także rekomendacje odnoszące się do zapisów w dokumentach planistycznych i strategicznych opracowywanych przez jednostki samorządu terytorialnego.

Obowiązek sporządzania planów ochrony dla parków krajobrazowych wynika z art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (tekst jednolity: Dz. U. z 2024 r. poz. 1478 z późniejszymi zmianami). Zakres treści oraz podział planu na poszczególne operaty wynika z art. 20 ust. 4 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody. Z kolei sam tryb sporządzania planu, zakres wymaganych działań oraz możliwe formy i sposoby ochrony zasobów, tworów i składników przyrody reguluje rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 maja 2005 r. w sprawie sporządzania projektu planu ochrony dla parku narodowego, rezerwatu przyrody i parku krajobrazowego, dokonywania zmian w tym planie oraz ochrony zasobów przyrodniczych (Dz. U. z 2005 r. Nr 94, poz. 794).

Organem sporządzającym plan jest Dyrektor Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Łódzkiego (ZPKWŁ), a wykonawcą opracowania Narodowa Fundacja Ochrony Środowiska (NFOŚ) wraz z podwykonawcami.

1.2. Metodyka i zakres prac

1.2.1. Ogólne założenia prac nad Planem ochrony

Zakres prac zrealizowanych w ramach opracowania Planu ochrony dla Załęczańskiego Parku Krajobrazowego uwzględnia zarówno obligatoryjne wymagania formalno-prawne, określone w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 12 maja 2005 r. w sprawie sporządzania projektu planu

---

¹ Fragment Załęczańskiego Parku Krajobrazowego położony jest w obrębie województwa śląskiego.

ochrony dla parku krajobrazowego, jak i potrzeby wynikające z analizy aktualnego stanu zagospodarowania przestrzennego oraz diagnozy zagrożeń dla zasobów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych tego obszaru. Podejście to pozwoliło na zintegrowanie aspektów normatywnych z realiami funkcjonowania Parku i jego otuliny. Przeprowadzone prace inwentaryzacyjne oraz proces waloryzacji poszczególnych elementów środowiska stanowiły fundament dla opracowania spójnej i perspektywicznej strategii ochrony wartości przyrodniczych i krajobrazowych Załęczańskiego Parku Krajobrazowego. Etapy te miały na celu nie tylko określenie stanu istniejącego, ale także wskazanie obszarów konfliktów przestrzennych, źródeł presji oraz potencjalnych kierunków działań ochronnych i planistycznych.

Prace nad wszystkimi szczegółowymi operatami przestrzennymi składały się z następujących etapów:

1. Etap wstępny, obejmujący ocenę stanu rozpoznania analizowanych komponentów (zagadnień) przestrzennych oraz zaplanowanie niezbędnych prac uzupełniających;
2. Etap charakterystyki i diagnozy stanu, obejmujący:
  - analizę dostępnych danych,
  - wykonanie uzupełniających badań inwentaryzacyjnych,
  - ocenę zachodzących zmian i ocenę skuteczności dotychczasowych sposobów ochrony,
  - analizę uwarunkowań ochrony,
  - identyfikację zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych.
3. Etap strategii ochrony, obejmujący:
  - określenie celów ochrony,
  - określenie zakresu prac rekomendowanych w celu ochrony analizowanych komponentów oraz monitorowania skuteczności podjętych działań,
  - określenie zasad i kierunków użytkowania obszaru Parku oraz propozycji ustaleń do dokumentów planistycznych i strategicznych różnych szczebli,
  - określenie propozycji uzupełnienia wiedzy dotyczącej analizowanych komponentów oraz propozycji ich wykorzystania w rozwoju funkcji turystycznych, rekreacyjnych i edukacyjnych Parku,
  - prognozę stanu analizowanych komponentów w perspektywie 20 lat w wariantcie pełnej realizacji ustaleń Planu ochrony oraz w wariantcie utrzymania dotychczasowych trendów, a także oszacowanie kosztów realizacji proponowanych działań.

Jednocześnie należy wyraźnie zaznaczyć, że mimo szerokiego spektrum przeprowadzonych analiz oraz obszernej bazy danych źródłowych, Plan ochrony, w tym Operat zagospodarowania przestrzennego, nie może być utożsamiany z monografią przyrodniczą Parku. Jego funkcja ma przede wszystkim charakter aplikacyjny: stanowi on instrument planistyczny, którego zasadniczym celem jest wsparcie procesów decyzyjnych w zakresie skutecznej ochrony oraz racjonalnego, zrównoważonego gospodarowania przestrzenią w granicach Załęczańskiego Parku Krajobrazowego i jego otuliny.

Szczegółowa metodyka prac diagnostycznych wykonanych w ramach opracowywania Operatu zagospodarowania przestrzennego została omówiona poniżej.

1.2.2. Metodyka i zakres prac w odniesieniu do zagospodarowania przestrzennego

Zakres działań podjętych w ramach opracowania Planu ochrony dla Załęczańskiego Parku Krajobrazowego został zaplanowany w sposób zapewniający jednocześnie wypełnienie obowiązujących wymagań formalno-prawnych, określonych w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 12 maja 2005 r. (Dz. U. Nr 94, poz. 794), oraz adekwatne odniesienie się do specyficznych potrzeb diagnostycznych

wynikających z aktualnego stanu środowiska przyrodniczego, rosnącej presji urbanizacyjnej oraz złożonych uwarunkowań przestrzennych i funkcjonalnych analizowanego obszaru. Szczególną uwagę poświęcono identyfikacji kluczowych zagrożeń, zarówno o charakterze ekologicznym, jak i inwestycyjnym, które mogą negatywnie wpływać na ciągłość procesów przyrodniczych oraz strukturę krajobrazową Parku. Równolegle przeanalizowano istotne wyzwania planistyczne, wynikające m.in. z niejednorodnych form użytkowania terenu, konfliktów przestrzennych, presji rozwojowej oraz niespójności dokumentów planistycznych obowiązujących na różnych szczeblach administracyjnych. W wyniku przeprowadzonych analiz opracowano propozycję spójnych i ukierunkowanych działań ochronnych oraz zarządczych, zorientowanych na długofalową stabilizację wartości przyrodniczych i krajobrazowych Parku. Sformułowane kierunki działań uwzględniają zarówno istniejące instrumenty polityki przestrzennej, jak i potencjalne mechanizmy planistyczne, które mogą zostać wprowadzone w przyszłości w celu zwiększenia skuteczności ochrony oraz poprawy koordynacji działań jednostek samorządu terytorialnego w granicach ZPK i jego otuliny.

Jednym z fundamentalnych założeń przy opracowywaniu Planu ochrony dla Załęczańskiego Parku Krajobrazowego jest wyznaczenie na jego obszarze stref działań ochronnych, stanowiących narzędzie porządkujące politykę ochrony przestrzeni w sposób zróżnicowany i adekwatny do lokalnych uwarunkowań. Wyodrębnienie tych stref umożliwia przypisanie odpowiednich form i poziomów ochrony w zależności od charakterystyki poszczególnych fragmentów Parku, z uwzględnieniem obecności i rozmieszczenia kluczowych wartości przyrodniczych, kulturowych oraz krajobrazowych. Strefy te posłużą jako odniesienie dla szczegółowych ustaleń zawartych w części strategicznej Operatu, określając zakres dopuszczalnych form użytkowania terenu oraz kierunki działań służących zachowaniu integralności i tożsamości przestrzennej Parku.

Na potrzeby opracowania Planu ochrony dla Załęczańskiego Parku Krajobrazowego wykorzystano szeroki zasób literatury źródłowej, obejmujący zarówno publikacje naukowe, w tym artykuły oraz monografie poświęcone środowisku przyrodniczemu regionu, jak i dokumenty o charakterze praktycznym, takie jak raporty o stanie środowiska, opracowania regionalne, mapy tematyczne wraz z objaśnieniami oraz różnego rodzaju materiały niepublikowane. Do tej ostatniej kategorii zaliczają się m.in. ekspertyzy specjalistyczne, studia planistyczne oraz dokumentacja przestrzenna, stanowiące istotne uzupełnienie wiedzy niezbędnej do opracowania merytorycznych założeń Planu. Dobór i zakres analizowanych źródeł zostały dostosowane do specyficznych wymogów wynikających z procedury sporządzania Planu ochrony ZPK. Należy jednak podkreślić, że w niektórych przypadkach pojawiły się ograniczenia wynikające z niepełnej dostępności danych, ich rozproszenia, zróżnicowanego stopnia aktualności oraz niejednolitego poziomu wiarygodności. Czynniki te mogą stanowić istotne wyzwanie dla sformułowania całkowicie wyczerpującej i precyzyjnej diagnozy stanu przestrzennego i środowiskowego Parku, co zostało uwzględnione na etapie interpretacji wyników i formułowania zaleceń.

Część diagnostyczna Operatu dla ZPK została opracowana w oparciu o analizę uwarunkowań przestrzennych, środowiskowych oraz społeczno-gospodarczych w granicach Parku. Uwzględniono przy tym również teren otuliny, który ze względu na silne powiązania funkcjonalne z przestrzenią Parku oraz narastającą presję urbanizacyjną odgrywa istotną rolę w procesach kształtowania i ochrony jego wartości przyrodniczo-krajobrazowych. Zakres przeprowadzonych analiz pozwolił na kompleksowe rozpoznanie aktualnego stanu zagospodarowania przestrzennego Parku i jego otuliny, zidentyfikowanie głównych czynników zagrożenia – zarówno o charakterze przyrodniczym, jak i antropogenicznym oraz wyodrębnienie najważniejszych wyzwań związanych z planowaniem i ochroną przestrzeni. Szczególne znaczenie przypisano aspektom konfliktów funkcjonalno-przestrzennych, fragmentacji krajobrazu, presji inwestycyjnej oraz niespójności w dokumentach planistycznych, które

w coraz większym stopniu determinują kierunki przemian w tym obszarze. Diagnoza ta stanowi punkt wyjścia dla części strategicznej Operatu, umożliwiając opracowanie realistycznych, ukierunkowanych działań ochronnych oraz propozycji rozwiązań planistycznych odpowiadających na dynamiczne zmiany zachodzące w otoczeniu Parku.

Cennym źródłem informacji na temat aktualnego stanu zagospodarowania przestrzennego w granicach Załęczańskiego Parku Krajobrazowego pozostają obowiązujące do dnia 30 czerwca 2026 r. studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin. Chociaż formalnie obejmują one cały obszar Parku, mają one charakter niewiążący i służą wyłącznie jako dokumenty o funkcji kierunkowej, wskazujące zamierzenia jednostek samorządu terytorialnego w zakresie transformacji funkcjonalno-przestrzennej. Ich znaczenie, choć istotne w kontekście rozpoznania lokalnych polityk przestrzennych, jest ograniczone ze względu na brak mocy prawnej wiążącej organy administracji czy inwestorów. Należy jednak podkreślić, że w związku z reformą systemu planowania przestrzennego, studia te mają zastąpić nowymi narzędziami, t.j. plany ogólne JST oraz strategie rozwoju, zarówno na poziomie lokalnym, jak i ponadlokalnym. Nowe instrumenty będą miały decydujące znaczenie dla kształtowania polityki przestrzennej i integrowania jej z celami rozwoju społeczno-gospodarczego oraz ochrony środowiska, co będzie istotne również z punktu widzenia funkcjonowania Parku. Ponadto w kontekście realnego oddziaływania na sposób zagospodarowania przestrzennego Parku i jego otuliny, kluczową rolę pełnią nadal miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. Dokumenty te, jako akty prawa miejscowego mają moc wiążącą, a ich ustalenia są obligatoryjne zarówno dla organów administracji publicznej, jak i podmiotów realizujących inwestycje. To właśnie miejscowe plany w praktyce determinują dopuszczalne formy zabudowy, możliwości zagospodarowania terenu, a także definiują warunki ochrony zasobów przyrodniczych i krajobrazowych. Ich zapisy przesądzają o tym, czy możliwe będzie zachowanie integralności środowiskowej i przestrzennej Parku.

Na potrzeby opracowania charakterystyki społeczno-gospodarczej ZPK oraz jego otuliny, zgromadzono i poddano analizie szeroki zakres danych pochodzących z wielu źródeł. Wśród nich znalazły się:

- dane oraz materiały uzyskane bezpośrednio od jednostek samorządu terytorialnego, w szczególności urzędów gmin leżących w granicach Parku i jego strefy ochronnej,
- dane statystyczne pozyskane z zasobów Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego (BDL GUS),
- zasoby pochodzące z oficjalnych serwisów internetowych, takich jak: *wykaz.ekoportal.pl*, *baza.oos.gdos.gov.pl*, a także z innych specjalistycznych portali tematycznych poświęconych zagadnieniom ochrony środowiska i planowania przestrzennego,
- informacje przestrzenne dostępne na dedykowanych platformach mapowych, takich jak: *geoportal.gov.pl*, *mapa.inspire-hub.pl*, *geoserwis.gdos.gov.pl*, *bdl.lasy.gov.pl*, jak również inne źródła danych geoprzestrzennych o charakterze referencyjnym i tematycznym.

Zebrane dane umożliwiły przeprowadzenie przekrojowej analizy społeczno-gospodarczej, stanowiącej integralny komponent diagnozy zawartej w Operacie, z uwzględnieniem specyfiki funkcjonalno-przestrzennej regionu łódzkiego oraz wpływu procesów urbanizacyjnych na stan zagospodarowania przestrzennego Załęczańskiego Parku Krajobrazowego i jego otoczenia.

W sytuacjach, w których dostępne dane źródłowe okazały się niewystarczające, niespójne lub zdezaktualizowane, podjęto działania ukierunkowane na ich uzupełnienie i weryfikację. W tym celu przeprowadzono obserwacje oraz rozpoznania terenowe w kluczowych lokalizacjach Załęczańskiego Parku Krajobrazowego, a także przeprowadzono wywiady z przedstawicielami administracji samorządowej na szczeblu gminnym. Dzięki temu możliwe było uzupełnienie luk informacyjnych oraz pozyskanie aktualnego, uporządkowanego i spójnego zestawu danych, który stał się podstawą do

dalszych prac analitycznych i prognostycznych. Zgromadzony materiał stanowił również fundament dla formułowania kierunków działań ochronnych, dostosowanych do rzeczywistych uwarunkowań przestrzennych Parku.

Operat zagospodarowania przestrzennego zrealizowany został wg następującego schematu metodycznego:

1. Analiza dostępnych dokumentów i innych niepublikowanych opracowań dotyczących zagospodarowania przestrzennego.
2. Zebranie i analiza informacji nt. wszelkich form zagospodarowania przestrzennego obszaru Parku oraz powiatów i gmin położonych na jego obszarze, w szczególności ze źródeł statystycznych, ewidencyjnych i archiwalnych.
3. Analiza zawartości istniejących studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin obejmujących obszar ZPK i jego otuliny lub planów ogólnych (jeżeli już powstały) oraz uchwalonych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego z obszaru Parku i otuliny,
4. Przeprowadzenie wizji terenowych, dokumentujących stan zagospodarowania przestrzennego Parku i jego otuliny.
5. Weryfikacja i usystematyzowanie zebranych informacji w postaciach tabelarycznej, katalogowej, fotograficznej i kartograficznej.
6. Sporządzenie syntez uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego Parku wynikających z ochrony przyrody (głównie na podstawie materiałów publikowanych) oraz dziedzictwa kulturowego i krajobrazu (głównie na podstawie Operatu ochrony dziedzictwa kulturowego i krajobrazu).
7. Adaptacja dla potrzeb Operatu zagospodarowania przestrzennego materiałów z innych operatów sporządzanych na potrzeby planu ochrony Parku w celu zapewnienia spójności diagnozy przestrzennej.
8. Opracowanie diagnozy stanu zagospodarowania przestrzennego w układzie opisowym.
9. Identyfikacja i analiza zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych Parku, wynikających z aktualnego stanu zagospodarowania przestrzennego oraz planowanych zmian.
10. Określenie uwarunkowań rozwoju przestrzennego, w tym z uwzględnieniem diagnozy elementów środowiska określonych w innych operatach szczegółowych.
11. Określenie celów rozwojowych, w szczególności w odniesieniu do zdiagnozowanych zagrożeń w Parku oraz na zewnątrz jego granic.
12. Wskazanie działań planistycznych i organizacyjnych, których wdrożenie warunkuje realizację przyjętych celów ochrony i rozwoju Parku, w tym zaleceń dotyczących aktualizacji lokalnych dokumentów planistycznych oraz wzmocnienia współpracy między jednostkami samorządu terytorialnego.

Zakres problemowy niniejszego Operatu został szczegółowo określony w spisie treści i odnosi się do kluczowych zagadnień związanych z ochroną oraz zagospodarowaniem przestrzennym Załęczańskiego Parku Krajobrazowego. Zakres terytorialny, w odniesieniu do diagnozy stanu zagospodarowania, obejmuje teren ZPK, a w sposób wybiórczy również obszar jego otuliny oraz sąsiednie tereny, szczególnie w kontekście identyfikacji zagrożeń zewnętrznych, które mogą oddziaływać na przestrzeń Parku. Takie ujęcie umożliwia kompleksową ocenę presji przestrzennej i środowiskowej, również tej generowanej poza granicami formalnej strefy ochrony.

1.3. Zespół autorski

Autorami niniejszego opracowania są:

- dr hab. Dominik Drzazga – kierownik zespołu, pracownik Katedry Zarządzania Miastem i Regionem Uniwersytetu Łódzkiego, ekspert w zakresie planowania przestrzennego, rozwoju lokalnego i urbanistyki, prezes Oddziału Towarzystwa Urbanistów Polskich, członek Regionalnej Rady Ochrony Przyrody w Łodzi;
- dr Dorota Sikora-Fernandez - pracownica Katedry Zarządzania Miastem i Regionem Uniwersytetu Łódzkiego, ekspertka rozwoju lokalnego, zarządzania w JST, członkini Towarzystwa Urbanistów Polskich.

Zespół autorski posiada szerokie doświadczenie w sporządzaniu dokumentów strategicznych, planistycznych i diagnostycznych. Członkowie zespołu są autorami wielu publikacji (książek, monografii, artykułów naukowych) polskich i obcojęzycznych w zakresie rozwoju lokalnego, zarządzania strategicznego, planowania przestrzennego. Prowadzą także badania naukowe w tych obszarach.

1.4. Ogólna charakterystyka Parku

Załęczański Park Krajobrazowy utworzony został uchwałą XIII/50/78 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Sieradzu dnia 5 stycznia 1978 roku (Uchwała Nr XIII/50/78). W 1989 roku, na mocy Uchwały Nr VIII/44/89 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Sieradzu, zostały zmienione granice Załęczańskiego Parku Krajobrazowego i jego strefy ochronnej w obrębie województwa sieradzkiego (Uchwała Nr VIII/44/89). Obecnie obowiązującym aktem prawnym jest Rozporządzenie Nr 45/2005 Wojewody Łódzkiego z dnia 24 listopada 2005 roku w sprawie Załęczańskiego Parku Krajobrazowego w granicach województwa łódzkiego zmienione Rozporządzeniem Nr 14/2008 Wojewody Łódzkiego z dnia 4 czerwca 2008 w sprawie Załęczańskiego Parku Krajobrazowego w granicach województwa łódzkiego². Powierzchnia Parku, w granicach województwa, wynosi 13 520 ha, a otuliny 8 153 ha (łącznie z woj. śląskim jest to odpowiednio Park 14400,34 i otulina 10879,49). Na obszarze województwa łódzkiego Park wraz z otuliną położony jest na terenie gmin: Pątnów, Wierzchlas, Osjaków, Wieluń - w powiecie wieluńskim oraz gmin: Działoszyn i Siemkowice - w powiecie pajęczańskim.

Załęczański Park Krajobrazowy położony jest w środkowej Polsce, w zachodniej części województwa łódzkiego, w dolinie górnej Warty, w rejonie Wielkiego Łuku Warty (ok. 40 km biegu), na który składają się trzy wyodrębnione odcinki przełomowe: Działoszyński Przełom Warty, Załęczański Łuk Warty i Przełom Krzeczowski. W rejonie Załęczańskiego Łuku Warty (Góra św. Genowefy-Ogroble) rzeka zmienia bieg z kierunku równoleżnikowego na południkowy i ponownie niemal na równoleżnikowy, tworząc wyraźne zakole. Jego powstanie miało na celu ochronę unikalnych walorów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych środkowego odcinka doliny Warty, szczególnie właśnie w obrębie Działoszyńskiego Przełomu, stanowiącego miejsce o wyjątkowej georóżnorodności i mozaikowej strukturze krajobrazu, ukształtowanego przez procesy erozyjne i osadnicze. Inicjatywa utworzenia Parku miała swoje źródła w środowiskach naukowych i przyrodniczych, szczególnie związanych z Uniwersytetem Łódzkim. Kluczową rolę w jego powołaniu odegrali m.in. prof. Romuald Olaczek i prof. Krystyna Czyżewska, którzy promowali potrzebę objęcia go ochroną krajobrazową. Ich postulaty zyskały poparcie władz administracyjnych i doprowadziły do formalnego ustanowienia Parku w

---

² W granicach woj. śląskiego postawę funkcjonowania Załęczańskiego Parku Krajobrazowego stanowi uchwała Nr VI/59/10/2023 Sejmiku Województwa Śląskiego z dnia 28 sierpnia 2023 r. w sprawie Załęczańskiego Parku Krajobrazowego w części położonej w województwie śląskim

granicach obejmujących najcenniejsze fragmenty doliny rzecznej oraz otaczających ją obszarów zróżnicowanych geomorfologicznie i florystycznie.

Park obejmuje północno-wschodnią część Wyżyny Wieluńskiej wraz z przebiegającym przez ten obszar odcinkiem północnej granicy tego mezoregionu, która jednocześnie stanowi granicę między prowincją Niżu Środkowoeuropejskiego a prowincją Wyżyny Małopolskiej³. Wyżyna Wieluńska stanowi fragment Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej, znanej jako Jura Polska, w znacznej części pokrytej osadami zlodowacenia środkowopolskiego. Jej zachodnia krawędź, mająca charakter kuesty, z uwagi na lokalne warunki litologiczne i tektoniczne, nie osiąga znacznych wysokości i nie jest tak wyraźna jak w odcinku pomiędzy Częstochową a Krakowem. Ostatnie, zachowane fragmenty tej kuesty w formie ostańców zbudowanych z górnajurajskich wapieni skalistych są widoczne w pobliżu doliny Warty oraz na jej zboczach, w granicach Załęczańskiego Parku Krajobrazowego⁴.

Obszar Załęczańskiego Parku Krajobrazowego cechuje szczególny charakter krajobrazu, ukształtowany przez zespół zjawisk przyrodniczych związanych z wapiennym podłożem Jury Polskiej. Jurajskie skały wapienne wychodzą na powierzchnię w różnych częściach Parku, przede wszystkim na szczytach wapiennych ostańców, na krawędzi doliny Warty w rejonie Lisowic oraz w licznych nieczynnych kamieniołomach, będących pozostałością po lokalnym wydobyciu kamienia⁵. Ślady tej działalności w postaci dawnych „wapienników” zachowały się do dziś, stanowiąc jednocześnie element dziedzictwa kulturowego i atrakcji turystycznej Parku.

---

³ Olaczek R., Czyżewska K., (1986), Załęczański Park Krajobrazowy. Charakterystyka wartości, ich ochrona i wykorzystanie, Acta Universitatis Lodzensis Folia Zoologica, Nr 2, s. 13.

⁴ tamże, s. 14 i dalsze

⁵ Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Łódzkiego, <https://parkilodzkie.pl/spk/zaleczanski-pk/o-parku> data dostępu: 30 października 2025 r.

Ryc. 1. Mapa Załęczańskiego Parku Krajobrazowego
Źródło: ZPKWŁ

Przez Park przepływa około 40-kilometrowym łukiem rzeka Warta, która wyłobiliła w wapiennym podłożu głębokie przełomy. W efekcie ukształtowany został niezwykle urozmaicony krajobraz, w którym występują zarówno skaliste wzgórza jurajskie, jak i pasma morenowych wzniesień powstałych w wyniku zlodowacenia środkowopolskiego. Dolina Warty zachowała w znacznej mierze charakter naturalny, w niewielkim stopniu przekształcony przez działalność człowieka. Koryto rzeki pozostaje w pełni naturalne, meandrujące, nieuregulowane, tętniące bogatym życiem biologicznym, co stanowi jeden z najcenniejszych walorów przyrodniczych Załęczańskiego Parku Krajobrazowego.

Połowę całkowitej powierzchni Parku stanowią lasy, jednak tylko nieliczne ich fragmenty zachowały postać wartościowych, zróżnicowanych gatunkowo drzewostanów. Dominują tu siedliska borowe, w przeważającej mierze przekształcone w monokultury sosnowe o słabej kondycji zdrowotnej, rosnące na ubogich, piaszczystych glebach. Taki stan szczególnie widoczny jest we wnętrzu tzw. „Wielkiego Łuku”. Pomimo dominacji ubogich siedlisk, zbiorowiska leśne wykazują stosunkowo dużą różnorodność. Spośród 21 rozpoznanych jednostek fitocenozy zaroślowych i leśnych, część wyróżnia się istotną wartością przyrodniczą i krajobrazową. Pozostałą część powierzchni stanowią grunty orne (ok. 35%), użytki zielone i wody (10%) oraz tereny osadnicze (ok. 5%).

Flora Parku obejmuje około 1200 gatunków roślin naczyniowych, mchów i porostów. Tak duża liczba taksonów wynika z wyraźnego zróżnicowania warunków siedliskowych i w efekcie z położenia Parku na styku wyżyn i nizin, obecności wapiennego podłoża jurajskiego, rozległych terenów piaszczystych pochodzenia plejstoceńskiego oraz zachowanej w stanie naturalnym doliny Warty⁶.

Na terenie Parku występują przedstawiciele wielu typów siedlisk, jednak najliczniejszą grupę stanowią gatunki synantropijne, związane z siedliskami przekształconymi przez człowieka, takimi jak grunty orne, obrzeża dróg czy zabudowania. Istotną część flory stanowią również gatunki charakterystyczne dla lasów liściastych oraz roślinność łąkowa i bagienna, szczególnie silnie związana z doliną Warty. Najbardziej wyróżniającym elementem flory Załęczańskiego Parku Krajobrazowego, odróżniającym ten obszar na tle krajobrazu Polski Środkowej, są zespoły roślin muraw napiaskowych, kserotermicznych i naskalnych. Rozległe, bezleśne przestrzenie pokryte ubogimi piaskami stanowią dogodnie siedlisko dla rozwoju muraw napiaskowych, które zajmują znaczne powierzchnie w granicach Parku.

Załęczański Park Krajobrazowy wyróżnia się znacznymi wartościami kulturowymi, m.in. licznymi stanowiskami archeologicznymi, które dokumentują historię osadnictwa od epoki kamienia po czasy współczesne. Najcenniejsze znaleziska to dwa kurhany z II–III w. n.e. w Przywozie, uznawane za groby plemiennych wodzów. Wśród zabytków architektury wyróżnia się drewniane budownictwo sakralne z XVI w., zwłaszcza kościoły typu wieluńskiego w Łaszewie Rządowym (otulina Parku). Charakterystyczne cechy to: prostokątna nawa, wieloboczne prezbiterium, wspólny dach gontowy, zrębowa konstrukcja i niskie wieże. W Kamionie zachowała się także XVIII-wieczna kapliczka z czasów, gdy miejscowość była królewskim miastem, podobnie jak leżący po drugiej stronie Warty Toporów. Do zabytków techniki należą natomiast XIX-wieczny młyn wodny w Kępówiźnie, drewniane młyny w Kochlewie i Łykowie oraz wapienniki z pocz. XX w., których kominy stanowią charakterystyczny element krajobrazu Parku.

W granicach Parku i jego otuliny w województwie łódzkim utworzono dwa rezerваты: rezerwat geologiczny „Węże” (przedmiotem ochrony jest wapienny ostaniec jurajski Góry Zelce) oraz rezerwat leśny „Dąbrowa w Niżankowicach” (przedmiotem ochrony jest naturalna kwaśna dąbrowa trzcinnikowa i dąbrowa świetlista oraz stanowiska rzadkich gatunków roślin) – oba zlokalizowane w gminie Działoszyn. Ponadto ochroną objęto 13 pomników przyrody (Góra Św. Genowefy, Granatowe

---

⁶ tamże

Źródła, Ujście Suchej Strugi, Żabi Staw, formy kopalne w kamieniołomie przy Jaskini Ewy oraz drzewa i grupy drzew, o rozmiarach pni od 270 do 674 cm., głównie lipy, dęby i klony). Na terenie ZPK znajdują się także użytki ekologiczne obejmujące starorzecze Warty, tzw. warcisko „Wronia Woda” oraz bagna śródlądowe w Nadleśnictwie Wieluń.

Przez Park przebiegają trasy turystyczne rowerowe (11, o łącznej długości ok. 440 km), piesze (4, o łącznej długości ok. 110 km), wodne, konne oraz ścieżki dydaktyczne.

W kontekście oceny stanu zagospodarowania przestrzennego ZPK i jego sąsiedztwa można postawić tezę, że procesy urbanizacyjne mają tam umiarkowany, ale zauważalny charakter. Znajduje to odzwierciedlenie w lokalnych dokumentach planistycznych oraz badaniach regionalnych. Pomimo, że teren Parku zachowuje w większości rolniczo-leśny charakter, obserwuje się narastającą presję osadniczą, zwłaszcza w obrębie gmin Pątnów, Wierzchlas, Osjaków i częściowo Działoszyn, gdzie coraz częściej dochodzi do stopniowego przekształcania gruntów rolnych i nieużytków w tereny rozproszonej zabudowy mieszkaniowej i rozwoju infrastruktury. Proces ten sprzyja fragmentacji przestrzeni przyrodniczej, osłabieniu łączności ekologicznej oraz kolizji między celami ochrony krajobrazu a potrzebami rozwoju lokalnego. Szczególnie niepokojące mogą być zmiany w strukturze użytkowania gruntów w dolinie Warty oraz w rejonie tzw. „Wielkiego Łuku”, gdzie naturalny charakter rzeki i cenne murawy napiaskowe są coraz silniej otaczane nową zabudową i infrastrukturą towarzyszącą⁷.

---

⁷ Wójcik M., (2023), Wsie o istotnych walorach krajobrazowych. Przypadek województwa łódzkiego, *Rozwój Regionalny i Polityka Regionalna*, Vol. 63, s. 35–49, <https://doi.org/10.14746/rrpr.2023.63.03>

2. OCENA DOTYCHCZASOWEGO STANU ROZPOZNANIA

2.1. Ogólna charakterystyka stanu wiedzy

Poziom rozpoznania Załęczańskiego Parku Krajobrazowego, w odniesieniu do potrzeb opracowania niniejszego operatu, należy uznać za wystarczający. Istniejące źródła informacji dotyczące zagospodarowania przestrzennego Parku nie obejmują jednak całościowego i bezpośredniego ujęcia jego terytorium. Pod względem administracyjnym Park obejmuje tereny należące do kilku jednostek samorządu terytorialnego, przede wszystkim na obszarze powiatów pąteckiego i wieluńskiego. W obrębie tych powiatów ZPK zajmuje części gmin: Działoszyń, Osjaków, Pątnów i Wierzchnas. W związku z powyższym, opracowanie operatu przestrzennego wymaga uwzględnienia szerokiego spektrum dokumentów strategicznych i planistycznych, obowiązujących na poziomie lokalnym i regionalnym. Dokumenty te stanowią podstawę prawną oraz merytoryczną dla działań w zakresie ochrony zasobów przyrodniczych i kulturowych Parku, jak również jego zrównoważonego zagospodarowania przestrzennego.

Z uwagi na opisany powyżej układ administracyjny oraz brak formalnego wyodrębnienia Załęczańskiego Parku Krajobrazowego jako spójnej jednostki funkcjonalno-przestrzennej w obowiązujących dokumentach planistycznych wyższego rzędu, obszar ten nie funkcjonuje jako jednolity podmiot zarządzania przestrzenią w ujęciu planistycznym. W praktyce oznacza to, że polityka zagospodarowania przestrzennego realizowana jest niezależnie przez poszczególne gminy, każda w oparciu o własne dokumenty strategiczne i planistyczne, takie jak studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. Brakuje przy tym instytucjonalnego mechanizmu lub obowiązku koordynacji tych działań pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego, co utrudnia prowadzenie spójnej polityki przestrzennej dla całego obszaru Parku. Sytuacja ta prowadzi do istotnych różnic zarówno w określanych celach rozwojowych, jak i w szczegółowych zapisach dokumentów planistycznych oraz w podejściu poszczególnych jednostek administracyjnych do zagadnień ochrony środowiska, kształtowania krajobrazu i zagospodarowania przestrzeni. Występująca fragmentacja planistyczna stanowi istotną barierę dla wdrażania spójnych, ponadlokalnych strategii ochrony przyrody i krajobrazu. Utrudnia również skuteczne realizowanie zasad zrównoważonego rozwoju w skali całego Załęczańskiego Parku Krajobrazowego oraz jego strefy buforowej. Brak jednolitego podejścia planistycznego ogranicza możliwość koordynacji działań między jednostkami samorządu terytorialnego, co negatywnie wpływa na spójność podejmowanych inicjatyw oraz ich efektywność w kontekście ochrony i racjonalnego zagospodarowania przestrzeni.

Aktualnie dostępne źródła informacji istotnych z punktu widzenia analizy przestrzennej Załęczańskiego Parku Krajobrazowego obejmują przede wszystkim dokumenty planistyczne i strategiczne opracowywane na szczeblu lokalnym, tj. przez poszczególne jednostki samorządu terytorialnego. Do kluczowych opracowań zaliczyć należy miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, obowiązujące jeszcze studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, plany ogólne (tam, gdzie zostały już uchwalone), gminne programy rewitalizacji oraz lokalne strategie rozwoju. Dokumenty te cechuje jednak znaczna niejednorodność, zarówno pod względem jakości merytorycznej, jak i szczegółowości przyjętych ustaleń oraz aktualności zawartych danych. Taki stan rzeczy ogranicza możliwości prowadzenia spójnej i kompleksowej analizy przestrzennej w odniesieniu do całego obszaru Parku oraz jego otoczenia.

Spośród dostępnych dokumentów, szczególną wartość analityczną wykazują miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego oraz strategie rozwoju gmin, zwłaszcza te, które już zawierają

opracowane modele struktury funkcjonalno-przestrzennej danego obszaru. Modele te stanowią cenne źródło informacji umożliwiających identyfikację kluczowych kierunków rozwoju przestrzennego, jak również określenie istniejących i projektowanych powiązań funkcjonalnych pomiędzy poszczególnymi częściami analizowanego terytorium. Ma to istotne znaczenie w kontekście opracowywania kompleksowego operatu przestrzennego dla Załęczańskiego Parku Krajobrazowego oraz jego strefy otuliny, umożliwiając bardziej precyzyjne formułowanie celów i działań z zakresu planowania przestrzennego i ochrony zasobów środowiskowych.

Istotną funkcję w systemie planowania przestrzennego na poziomie lokalnym przez wiele lat pełniły studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin. Nowelizacją Ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1130 z późn. zm.) opracowania te tracą od 30 czerwca 2026 r. swoją moc i zgodnie z aktualnymi regulacjami, będą stopniowo zastępowane przez strategie rozwoju lokalnego i ponadlokalnego, wyznaczające kierunki rozwoju przestrzennego danego obszaru oraz plany ogólne. Jednym z najważniejszych elementów nowo wprowadzanych planów ogólnych będzie podział całego terytorium gminy na strefy planistyczne, takie jak strefy wielofunkcyjne z zabudową, strefy zieleni i rekreacji, strefy produkcji rolniczej czy strefy usługowe, zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Rozwoju i Technologii z dnia 22 listopada 2024 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie projektu planu ogólnego gminy, dokumentowania prac planistycznych w zakresie tego planu oraz wydawania z niego wypisów i wyrysów (Dz. U. z 2024 r. poz. 1775). Wyznaczenie tych stref będzie stanowiło podstawę do opracowania bardziej szczegółowych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, zapewniając jednolitość i spójność planowania przestrzennego na obszarze gmin. Ponadto podstawowym instrumentem planistycznym pozostają miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego gmin, choć stopień pokrycia tych jednostek planami jest niejednorodny i często fragmentaryczny.

W świetle dostępnych opracowań naukowych dotyczących zagospodarowania przestrzennego Załęczańskiego Parku Krajobrazowego zasadnym wydaje się postawienie tezy, że mimo relatywnie obszernego dorobku literaturowego w zakresie planowania przestrzennego na obszarach chronionych, ochrony krajobrazu oraz zrównoważonego rozwoju terenów o wysokich walorach przyrodniczych, nadal widoczny jest wyraźny deficyt badań skupiających się na zagospodarowaniu konkretnych parków krajobrazowych jako całości, w tym ZPK. Dotychczasowe analizy naukowe mają zazwyczaj charakter ogólny lub odnoszą się albo do wybranych aspektów ochrony przyrody, często pomijając złożoną ocenę uwarunkowań przestrzennych, występujących konfliktów funkcjonalnych czy skutków braku integracji polityk planistycznych na poziomie ponadlokalnym, albo do ogólnych zagadnień związanych z planowaniem przestrzennym czy walorami krajobrazowymi na większym terenie. Tę lukę badawczą należy uznać za szczególnie istotną w kontekście postępującej presji urbanizacyjnej oraz rosnącej potrzeby wypracowania zintegrowanych narzędzi koordynacji przestrzennej w ramach złożonych instytucjonalnie i funkcjonalnie struktur, jakimi są parki krajobrazowe zlokalizowane w otoczeniu dużych aglomeracji miejskich.

Warto również zauważyć, że parki krajobrazowe, mimo formalnego statusu obszarów chronionych, pozostają często poza głównym nurtem badań dotyczących integracji planowania przestrzennego z ochroną środowiska. Wynika to m.in. z ich złożonego charakteru łączącego funkcje przyrodnicze, kulturowe, rekreacyjne i gospodarcze, a także z braku jednolitego mechanizmu koordynacji polityk przestrzennych między gminami, na których obszarze są zlokalizowane. Załęczański Park Krajobrazowy stanowi jeden z przykładów tego typu złożoności - usytuowany na styku różnych jednostek administracyjnych, wymaga podejścia uwzględniającego nie tylko ramy ochrony przyrody, ale też rozwój społeczno-gospodarczy i procesy urbanizacyjne zachodzące w jego otoczeniu.

Dodatkowym wyzwaniem pozostaje ograniczona dostępność aktualnych i zharmonizowanych danych przestrzennych, co utrudnia prowadzenie pogłębionych analiz terytorialnych oraz wdrażanie skutecznych strategii zarządzania przestrzenią. W związku z tym istnieje potrzeba opracowania dedykowanych narzędzi i modeli zarządzania, uwzględniających specyfikę parków krajobrazowych jako struktur wielofunkcyjnych, wymagających elastycznego i zintegrowanego podejścia planistycznego.

2.2. Zestawienie dostępnego piśmiennictwa oraz ocena zasobów informacji pod kątem ich przydatności do potrzeb Operatu

Opracowanie operatu przestrzennego dla Załęczańskiego Parku Krajobrazowego bazuje na szerokim spektrum źródeł, obejmujących obowiązujące dokumenty planistyczne i strategiczne oraz akty prawne regulujące gospodarkę przestrzenną na poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym (zestawienie przedstawiono w Tabeli 1). Równolegle przeprowadzono przegląd literatury przedmiotu, ukierunkowany na identyfikację podejść teoretycznych i praktycznych w zakresie planowania przestrzennego w kontekście rozwoju parków krajobrazowych. Analiza objęła w szczególności publikacje związane z integracją funkcji przyrodniczych, osadniczych i społeczno-gospodarczych, a także identyfikacją barier instytucjonalnych i systemowych w kształtowaniu skoordynowanej polityki przestrzennej. Szczególną uwagę poświęcono wyzwaniom wynikającym z oddziaływania różnorodnych form presji urbanizacyjnej na obszary cenne przyrodniczo, co ma istotne znaczenie dla oceny potencjału i ograniczeń w zakresie dalszego zagospodarowania Parku oraz jego otoczenia.

Tab. 1. Zestawienie opracowań planistycznych, strategicznych oraz aktów prawnych w odniesieniu do operatu zagospodarowania przestrzennego ZPK

Lp.	Opracowanie	Uwagi
1.	Strategia Rozwoju Województwa łódzkiego 2030. Biuro Planowania Przestrzennego Województwa łódzkiego w Łodzi.	Uchwała nr XVIII/218/2025 Sejmiku Województwa łódzkiego z dnia 23.IX.2025 r. zmieniająca uchwałę w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Województwa łódzkiego 2030 (Dz.Urz.Woj.ł. z dnia 7.X.2025 r., poz. 9379)
2.	Studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin Działoszyn, Osjaków, Pątnów, Wierchlas	Opracowania lokalne, obecnie obowiązujące
3.	Strategie rozwoju gmin i powiatów położonych w ZPK (w części położonej w województwie łódzkim)	Dokumenty strategiczne niezbędne do diagnozy zagospodarowania przestrzennego
4.	Projekty planów ogólnych gmin Działoszyn, Osjaków, Pątnów, Wierchlas	Obecnie plany ogólne w opracowaniu
5.	Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa łódzkiego.	Zawiera uwarunkowania rozwoju przestrzennego województwa łódzkiego w kontekście rozwoju celów i sposobów zagospodarowania przestrzennego.
6.	Rozporządzenie Nr 14/2008 Wojewody łódzkiego z dnia 4 czerwca 2008 r. zmieniające rozporządzenie Wojewody łódzkiego w sprawie Załęczańskiego Parku Krajobrazowego w granicach województwa łódzkiego	Akt prawny (Dz.Urz.Woj.ł. z 2005 r. Nr 348, poz. 3119)
7.	Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody (Dz. U. z 2024 r. poz. 1478, 1940)	Akt prawny
8.	Audyt Krajobrazowy Województwa łódzkiego	(Uchwała nr XIII/150/25 Sejmiku Województwa łódzkiego z dnia 15 kwietnia

		2025 r. w sprawie uchwalenia Audytu krajobrazowego województwa łódzkiego)
9.	Programy ochrony środowiska w gminach Działoszyn, Osjaków, Pątnów, Wierzchlas	Zawierają szczegółowe zasady i cele ochrony zasobów naturalnych, monitorowania ich stanu oraz podejmowania działań w celu poprawy jakości środowiska częściowo przydatne dla oceny zagospodarowania
10.	Program ochrony środowiska powiatu wieluńskiego i powiatu pajęczańskiego	j.w.
11.	Program ochrony środowiska województwa łódzkiego na lata 2025-2028 z perspektywą do 2032, przyjęty Uchwałą Nr XIII/160/25 z dnia 15 kwietnia 2025 r. Sejmik Województwa łódzkiego	Zawiera szczegółowe zasady i cele ochrony zasobów naturalnych, monitorowania ich stanu oraz podejmowania działań w celu poprawy jakości środowiska częściowo przydatne dla oceny zagospodarowania
12.	Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody (Dz. U. z 2024 r. poz. 1478, 1940)	Akt prawny
13.	Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 maja 2005 roku w sprawie sporządzania projektu planu ochrony dla parku narodowego, rezerwatu przyrody i parku krajobrazowego, dokonywania zmian w tym planie oraz ochrony zasobów, tworów i składników przyrody (Dz. U. Nr 94, poz. 794)	Akt prawny

W celu zapewnienia merytorycznego ugruntowania analiz przedstawionych w niniejszym operacie oraz ich osadzenia w aktualnym dorobku naukowym i eksperckim, poniżej zaprezentowano zestawienie kluczowych publikacji z zakresu literatury przedmiotu. Uwzględnione pozycje dotyczą problematyki planowania i zagospodarowania przestrzennego na obszarach objętych ochroną przyrody, ze szczególnym uwzględnieniem Załęczańskiego Parku Krajobrazowego (ZPK) oraz zagadnień związanych ze zrównoważonym kształtowaniem struktur funkcjonalno-przestrzennych tego typu obszarów.

Tab. 2. Zestawienie dostępnej literatury z analizą przydatności na potrzeby sporządzenia Operatu zagospodarowania przestrzennego dla ZPK

Lp.	Pozycja bibliograficzna	Opis przydatności
1.	Olaczek R., Czyżewska K., (1986), Załęczański Park Krajobrazowy. Charakterystyka wartości, ich ochrona i wykorzystanie, Acta Universitatis Lodzensis Folia Zoologica, Nr 2, s. 7-68.	Przedstawia kompleksową charakterystykę przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych wartości Załęczańskiego Parku Krajobrazowego, omawiając jednocześnie formy ich ochrony oraz możliwości zrównoważonego wykorzystania tego obszaru

2.	Rosin R., (1986), Załęczański Park Krajobrazowy – z dziejów obszaru, Acta Universitatis Lodzensis Folia Sozologica, Nr 2, s. 91-128.	Omawia dzieje obszaru Załęczańskiego Parku Krajobrazowego, koncentrując się na jego przemianach historycznych, osadnictwie oraz uwarunkowaniach kulturowych i społecznych wpływających na obecny charakter tego terenu
3.	Borowska-Stefańska, M. (2015). Zagospodarowanie terenów zagrożonych powodzią w województwie łódzkim. Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.	Wskazuje na konieczność uwzględniania zagrożeń powodziowych w lokalnych planach przestrzennych, również w granicach ZPK.
4.	Bęben A., (2018), Działoszyn – zagospodarowanie przestrzenne i funkcje małego miasta, praca magisterska, Uniwersytet Jagielloński w Krakowie	Omawia zagospodarowanie przestrzenne oraz funkcje pełnione przez Działoszyn
5.	Drzazga, D. (2019). Planowanie przestrzenne jako instrument ochrony interesów publicznych. In Zarządzanie rozwojem współczesnych miast;. Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.	Omawia rolę planowania przestrzennego jako narzędzia ochrony interesu publicznego, co ma znaczenie przy projektowaniu aktów planistycznych dla parku.
6.	Papińska E., (2012), Edukacja regionalna w Ośrodku Edukacji Ekologicznej w Załęczu Wielkim, Rocznik Wieluński, Nr 12, s. 145-154.	Omawia działalność edukacyjną, OEE „Nadwarciański Gród” w odniesieniu do ZPK
7.	Dubel, K., Głowacki, M., Jurszczyszyn-Pieczonka, M. 2002. Wdrażanie racjonalnej gospodarki w parku krajobrazowym. [w:] K. Zimniewicz (Red.), Zarządzanie parkiem krajobrazowym w warunkach zrównoważonego rozwoju (s. 96–114). Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Poznaniu.	Zasady racjonalnej gospodarki w parkach krajobrazowych
8.	Chrostowska D., Wiluś R., (1992), Turystyka w Załęczańskim Parku Krajobrazowym, Turyzm, Z.2, s. 59-76.	Prezentuje atrakcyjność turystyczną oraz różnego rodzaju formy Ruchu turystycznego, jakie wykształciły się na terenie zpk

9.	Dylik J. 1971 Województwo ze stolicą bez antenatów. Geografia historyczna województwa łódzkiego. ŁTN, Łódź.	Kontekst geograficzno-historycznego dla regionu łódzkiego, pomocnego przy analizach ewolucji przestrzennej.
10.	Fogel A. 2011. Prawna ochrona przyrody w lokalnym planowaniu przestrzennym. IGPiM, Warszawa.	Skutki planistyczne występowania prawnych form ochrony przyrody
11.	Fogel A. (red.), 2014. Ograniczenia w zabudowie i zagospodarowaniu terenu a ład przestrzenny. Przepisy odrębne wobec ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. IGPiM, Warszawa.	Skuteczność planowania przestrzennego w zachowaniu ładu przestrzennego
12.	Gorzym-Wilkowski Waldemar A. 2016. Plan ochrony jako plan zagospodarowania przestrzennego obszarów cennych przyrodniczo. Barometr Regionalny, nr 2, 117-126.	Rola planów ochrony w kontekście planowania przestrzennego obszarów chronionych w Polsce
13.	Bernatek A., (2011), Ocena wdrażania koncepcji korytarzy ekologicznych do planów zagospodarowania przestrzennego województw, Agencja Wydawnicza EkoPress, Kraków - raport	Przedstawia analizę stopnia uwzględniania i skuteczności wdrażania koncepcji korytarzy ekologicznych w dokumentach planistycznych na poziomie województw
14.	Ładysz J., Polewiak J., Planowanie partycypacyjne rozmieszczenia elektrowni wiatrowych na przykładzie powiatu wieluńskiego, w: Brandenburg H., Tobor G, (red.), (2017), Projekty lokalne i regionalne – interesariusze projektu, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, Katowice.	Przedstawia znaczenie dialogu społecznego i zaangażowania interesariuszy w kształtowanie lokalnej polityki przestrzennej m.in. W sąsiedztwie zpk
15.	Kafar D., Pawlik K., 2024. Plan ogólny. Podstawa Planowania przestrzennego w gminie. Wyd. C.H. BECK. Warszawa	Zakresu formalny i proces tworzenia planu ogólnego
16.	Kozar, S. (2015). GIS w ochronie przyrody.	Potencjał GIS jako narzędzia zarządzania obszarami chronionymi na przykładzie ZPK
17.	Nowak M., Tokarzewska-Żarna Z. 2016. Ustawa krajobrazowa, rewitalizacyjna i metropolitarna. Komentarz do przepisów o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Wyd. C.H BECK, Warszawa.	Komentarz do ustawy krajobrazowej i rewitalizacyjnej
18.	Załęczański Park Krajobrazowy i okolice – Wyżyna Wieluńska część północna Jury Polskiej: mapa geoturystyczna 1:50 000, 2011	Opracowanie kartograficzne
19.	Plichta A., (2006), Analiza stanu i potrzeb ochrony przyrody w dolinie Górnej Warty, Projekt Inkubator Liderów Europejskiej Ochrony Przyrody, https://kp.org.pl/pdf/analiza_przyrody_dol_gornej_warty.pdf	Diagnoza stanu przyrody w dolinie Górnej Warty identyfikująca kluczowe potrzeby w zakresie jej ochrony w kontekście integracji inicjatyw lokalnych z celami

		europejskiej polityki środowiskowej
20.	Rzeńca A., (2015), Ochrona środowiska w gminach o szczególnych walorach przyrodniczych. Przykład gmin powiatu wieluńskiego posiadających park krajobrazowy, Gospodarka w Praktyce i Teorii, Tom 41 Nr 4, s. 37-54.	Przedstawia analizę działań z zakresu ochrony środowiska podejmowanych przez gminy powiatu wieluńskiego, na których obszarze znajduje się park krajobrazowy, ze szczególnym uwzględnieniem uwarunkowań instytucjonalnych i narzędzi wykorzystywanych w zarządzaniu środowiskiem
21.	Sawicki B., Harasimiuk M. (red.), 2014, Rola obszarów chronionych w rozwoju edukacji, turystyki i gospodarki, Wydawnictwo Frel, Warszawa, ss. 336	Znaczenie obszarów chronionych w kontekście edukacyjnym i gospodarczym.
22.	Szkuřat E., „Od między do między”, czyli o skutkach (nie)planowania przestrzennego, [w:] Koncepcje zajęć terenowych na różnych etapach edukacji geograficznej: Relacje przyroda – człowiek, Szkuřat E., Adamczewska M. (red.), Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2023	Skutki braku planowania, co stanowi ostrzeżenie i argument za spójnym zagospodarowaniem przestrzennym w granicach parku.
23.	Szulczewska, B. (2008). Koncepcja planu ochrony a planowanie przestrzenne gmin i regionów. Studia i Materiały Centrum Edukacji Przyrodniczo-Leśnej, 10(3), 240–251.	Relacje między koniecznością ochrony walorów przyrodniczych a planowaniem zagospodarowania przestrzennego
24.	Szulczewska B., 2008, Planowanie przestrzenne a ochrona przyrody. [w:] Ochrona przyrody. Studia Biura Analiz Sejmowych Kancelarii Sejmu, nr 10, Warszawa: 57–79.	Relacje między koniecznością ochrony walorów przyrodniczych a planowaniem zagospodarowania przestrzennego
25.	Świetlik M. (red.), 2024. Plan ogólny miasta, gminy. Poradnik. Wolters Kluwer, Warszawa	Zakresu formalny i proces tworzenia planu ogólnego
26.	Tomczak, A., Sowa, D. (2011). Ochrona przyrody jako wyznacznik kształtowania przestrzeni. W: D. Kawałko, A. Radecki, A. Stasiak (red.), Prawo ochrony przyrody a wolność gospodarcza (s. 153–167). Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej.	Wpływ przepisów o ochronie przyrody na planowanie przestrzenne

27.	Warczeńska, B., Szewrański, S., Mastalska-Cetera, B. (2015). Zrównoważony rozwój gmin leżących w granicach parku krajobrazowego. Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu.	Integracja ochrony środowiska z rozwojem lokalnym w gminach położonych na obszarach parków krajobrazowych
28.	Wychowska, B. (2009). Optymalizacja działań prewencyjnych na rzecz ochrony ograniczonych zasobów krajobrazu polskiej wsi. Prace Komisji Krajobrazu Kulturowego, (12), 248-256.	Działania prewencyjne w zakresie ochrony krajobrazu wiejskiego
29.	Zaremba A. 2013. Planistyczne aspekty polityki przestrzennej a podstawy ochrony środowiska w kontekście zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich. Journal of Agribusiness and Rural Development, 2(28).	Relacje między instrumentami prawnymi planowania przestrzennego a ochroną środowiska